

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

OCAK 2018

Sayı 57

KÜRESEL

EKONOMİDEKİ GELİŞMELER

Uluslararası Para Fonu (IMF), 2018 ve 2019 yılları için küresel büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize etmiş ve her iki yıl da yüzde 3,9 büyüme gerçekleşeceğini öngörüsünde bulunmuştur.

Söz konusu öngörü, küresel ölçekte 2011 yılından bu yana en hızlı büyümeyi işaret etmektedir. IMF, ABD vergi indirimlerinin işletmeleri yatırım yapmaya teşvik etmesinin söz konusu yükselişte özellikle etkili olacağını belirtmiştir.

Küresel ekonomiye dair bir diğer olumlu gösterge olarak, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Rating's, küresel kredi görünümünün finansal krizden bu yana en olumlu halinde olduğunu açıklamıştır. Ayrıca, küresel ölçekte kredi değerlendirme ve notlarına ilişkin olumlu öngörülerde, ekonomik büyüme, destekleyici para politikaları ve istikrarlı emtia fiyatlarının etkili olduğu vurgulanmıştır.

Diğer taraftan, son yıllarda dünya ekonomisindeki pek çok makro ekonomik veriyi etkileyen düşük petrol fiyatlarının 2018'de toparlanma eğiliminin güçleneceği beklenmektedir. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, 2018 küresel petrol endüstrisi görünümüne dair yayınladığı raporunda, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) ham petrol üretim kesintisi anlaşmasının 2018'in sonuna kadar uzatılmasına rağmen, bu sene petrol fiyatlarının varil başına 40 ile 60 dolar arasında seyretmesinin tahmin edildiğini belirtmiştir.

Global imalat PMI değeri Aralık ayında bir miktar yükselerek 54,5 değerini almış ve yaklaşık son 7 yılın en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir.

ABD

IMF, ABD ekonomisinin 2018'de ve 2019'da sırasıyla yüzde 2,7 büyüyeceği tahmininde bulundu. Ancak, bununla birlikte, bazı vergi indirimlerinin süresinin dolacak olması sebebiyle ABD'deki vergi planının büyümeyi 2022 yılından sonra azaltacağını ve yönetimin bütçe açıklarını durdurmak için harekete geçeceğini de belirtmiştir.

Amerikan Merkez Bankası'nın (FED) faiz artırım politikaları, 2018'de de önemini korumaya devam edecektir. ABD'li yatırım bankası Goldman Sachs, ABD'de faiz sıkılaştırma hızına ilişkin beklentilerde gerçekleşecek bir değişikliğin, küresel hisse senedi piyasalarında bir düşüşe sebep olabileceğini ifade etmiştir. Bu açıdan, FED politikalarına karşı finansal kırılganlığın güçlendiği anlaşılmaktadır.

ABD imalat PMI değeri Aralık ayında bir miktar yükselerek 55,1 değerini almış ve Mart 2015'den beri en yüksek düzeyi görmüştür.

EURO BÖLGESİ – AB

Moody's, Euro Bölgesi'nde ekonomik büyümenin bu yıl ortalama yüzde 2 düzeyinde gerçekleşeceği, 2019'da ise yüzde 1,7'ye gerileyeceği öngörüsünde bulunmuştur. Kurum, bölgedeki ekonomik toparlanmanın, düzensiz yapısal reform programına karşın 2018 büyümesini desteklediğini belirtmiştir. Değerlendirmede ayrıca, Euro Bölgesi ülkelerindeki büyümenin kriz öncesi döneme kıyasla daha hafif kalmakla birlikte, yükselen istihdam, güçlü hanehalkı harcamaları ve artan yatırımların, ekonomiye giderek daha çok dinamizm kazandırdığı belirtilmiştir.

Bir diğer olumlu gelişme olarak Euro Bölgesi'nde ekonomik güven 2017 yılının sonunda da yükselişini sürdürmüştür. Avrupa Komisyonu'nun ekonomik güven göstergesi, beklentilerin üzerinde gerçekleşerek 2010 yılından beri en güçlü ekonomik faaliyet performansına işaret etmiştir.

Euro Bölgesi imalat PMI değeri Aralık ayında 60,6 değerini alarak, tarihinin en yüksek düzeyi görmüştür.

ALMANYA

Almanya'da, yatırımcı güven endeksi, beklentilerin üzerinde gerçekleşmiş ve Aralık'taki 17,4 değerinden Ocak ayında 20,4 düzeyine yükselmiştir. Bu açıdan, son dönemlerdeki olumlu ekonomik atmosferin tüketiciler kadar yatırımcıların öngörülerinde ve ekonomik faaliyetlerinde de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte olumsuz bir gösterge olarak, Almanya'da geçen yılın Ekim ayında iflas eden şirket sayısı, 2016'nın aynı dönemine göre yüzde 1 artmıştır. Söz konusu dönemde iflaslardan en çok sanayi ticaret sektörü etkilenirken, bunu inşaat sektörü ve mesleki, bilimsel ve teknik hizmetler sektörü izlemiştir.

Şirketlerin iflas talepleriyle ilgili alacaklılara ödenmesi öngörülen borç ise 1,7 milyar Euro olarak kaydedilmiştir.

Almanya imalat PMI değeri Aralık ayında 63,3 değerini alarak, 2011'den beri en yüksek düzeyi görmüştür.

JAPONYA

Japonya Merkez Bankası (BOJ) büyük çaplı teşvik programını sürdürürken, yüzde 2'lik enflasyon hedefini yakalamak için faiz oranlarının ve varlık alımlarının mevcut seviyelerinde korunacağını belirtmiştir. Bununla birlikte, fiyatlara ilişkin risklerin aşağı yönlü risk taşıdığına da dikkat çekilmiştir.

BOJ, ayrıca Japonya ekonomisinin Nisan'da başlayan mali yılda yüzde 1,4 büyüme ve aynı dönemde enflasyonun da yüzde 1,4 olacağını öngörmüştür.

Japonya imalat PMI değeri Aralık ayında 54,0 değerini almıştır.

**GELİŞMEKTE
OLAN
ÜLKELER****ÇİN**

JP Morgan, Çin'in 2018'e ait büyüme tahminini yüzde 6,5'ten yüzde 6,7'ye yükseltmiştir. Söz konusu yukarı yönlü revizyona ilişkin, iç politikaya ilişkin görünümün 2018'e girilirken beklentilerle büyük ölçüde paralel olmasına karşın küresel büyüme görünümünün son dönemde daha güçlü hale geldiği ve bunun da ülke ekonomisini olumlu etkilediği belirtilmiştir. Çin ihracatına yönelik küresel talebin yükselmesi de bir diğer olumlu gelişme olarak dikkat çekmiştir.

Çin'de sanayi üretimi, Aralık ayında beklentilerin üzerinde gerçekleşerek yüzde 6,2 artmıştır. Ayrıca, aynı dönemde sabit sermaye yatırımları da yüzde 7,2'lik artışla beklentilerden daha iyi bir performans sergilemiştir. Çin ekonomisinin, 2017 yılının dördüncü çeyreğinde yıllık yüzde 6,8 ile beklenenden yukarıda bir oranda büyümesi de, ekonomideki olumsuzlukların geride bırakıldığına işaret etmektedir.

Çin imalat PMI değeri Aralık ayında bir miktar yükselişle 51,5 değerini almıştır.

HİNDİSTAN

IMF, Hindistan'ın gelecek mali yıl da yüzde 7,4 büyüyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, ülkenin devam eden dört yıl boyunca yıllık ortalama yüzde 8'lik bir büyüme sergileyeceğini ve işlerin olumlu gitmeye devam etmesi halinde 2022'de Hindistan'ın Almanya'yı geçerek, dünyanın 4. büyük ekonomisi olabileceğini açıklamıştır. Hindistan böylece, en hızlı büyüyen gelişmekte olan ülkeler sınıfında da liderliği üstlenmiş olacaktır.

Uzmanlar, Hindistan'ın 2008'den beri, global kriz yüzünden daralan dünyaya karşı, başarılı bir büyüme performansı sergilediğini ifade etmektedir. Ekonomideki olumlu gidişatta, katma değerli üretime ve ileri teknoloji ihracatına verilen önemin giderek arttığına dikkat çekilmiştir.

Hindistan imalat PMI değeri Aralık ayında 54,7 değerini alarak, son 5 yılın en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir.

G. KORE

Standard & Poor's, Güney Kore büyüme tahminini 2018 için yüzde 2,5'den yüzde 2,8'e revize etmiştir. Diğer taraftan, Kore Merkez Bankası ise 2018 büyümesinin yüzde 3 olmasının öngörülüğünü açıklamıştır. Söz konusu olumlu öngörülerde, küresel ekonomideki olumlu atmosferden Güney Kore gibi ihracatçı ülkelerin daha fazla yararlanabildiği vurgulanmıştır.

Güney Kore Merkez Bankası, son gerçekleştirilen para politikası kurulu toplantısında, piyasa beklentileri doğrultusunda, zayıf enflasyonist baskıları gerekçe göstererek faiz oranlarını yüzde 1,5'da sabit tutmuştur.

Güney Kore imalat PMI değeri Aralık ayında gerileyerek eşik düzeyin altına inmiş ve 49,9 değerini almıştır.

BREZİLYA

Brezilya'da, ekonominin durumu hakkında önemli göstergelerden biri olarak kabul edilen ekonomik aktivite endeksi, yıllık bazda yüzde 2,8 artmıştır. Söz konusu artışta, iç ve dış talepteki büyüme ile ihracattaki artış etkili olmuştur.

Standard & Poor's, Brezilya'nın kredi notunu aşağı yönlü revize ederek, BB'den, (BB-)ye indirmiş, not görünümünü ise negatiften durağana çekmiştir. Notların düşürülmesinde Ekim ayında gerçekleştirilecek seçimlerin yarattığı endişeler ve ülkenin büyük bütçe açığına yönelik henüz somut bir adım atılmamış olması gerekçe gösterilmiştir. Açıklamada ayrıca, olumlu bir vurgu olarak, Brezilya'nın istikrarlı dış pozisyonunun ve para politikasındaki güçlü duruşunun mali zayıflıkları dengelemeye yardımcı olduğu dikkat çekilmiştir.

Brezilya imalat PMI değeri Aralık ayında bir miktar azalarak 52,4 değerini almıştır.

RUSYA

Rusya'da yıllık enflasyon 2016'daki yüzde 5,4'lük değerinin ardından 2017'de yüzde 2,5'e gerilemiştir. Petrol fiyatlarındaki düşüş ve ekonomik yaptırımların etkisiyle 2015'te yüzde 12,9 olarak gerçekleşen enflasyonun, 2 yıl içinde yüzde 2,5'e kadar gerilemesi, ekonomideki göstergelerin tekrar olumlu yöne döndüğünü göstermektedir.

Bir diğer olumlu gelişme olarak, doğrudan yabancı yatırımlar 2017'de yıllık bazda yüzde 25 artmıştır. Düşük enflasyon, düşük borçlanma ve güçlü makro ekonomik yapı, yabancı yatırımlara da tekrar ivme kazandırmaktadır. Söz konusu veri, ayrıca yabancı yatırımcıların nezdinde Rusya'nın itibarını ve güvenini tekrar kazandığını göstermektedir.

Rusya imalat PMI değeri Aralık ayında bir miktar yükselerek 52,0 değerini almıştır.

TÜRKİYE

Dünya Bankası, Türkiye'nin 2017 yılına ilişkin büyüme tahminini yüzde 6,7'ye yükseltmiş, 2018 beklentisini ise yüzde 3,5'te sabit tutmuştur. Söz konusu yukarı yönlü revizyonda küresel ekonomideki toparlanma eğiliminin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde özellikle etkili olduğuna dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye'nin kırılğan ülkeler sınıfında yer almaya devam etmesi, büyümeye rağmen ekonomideki risklerin etkili olduğunu göstermektedir.

Goldman Sachs'ın Türkiye'de açıklanan son enflasyon rakamlarının ardından yayınladığı araştırma raporunda, enflasyonunun 2018'de iki haneli oranda kalmaya devam edeceğini ve oldukça kademeli olarak yavaşlamasının beklendiği belirtilmiştir. Özellikle, gıda ve enerji fiyatlarındaki belirsizlikler ve dalgalanmalar enflasyonist baskıyı güçlendirmektedir.

Türkiye imalat PMI değeri Aralık ayında 54,9 değerini alarak, son 4 aydaki en güçlü yükselişi kaydetmiştir.

ENFLASYON

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

%	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Aralık						
Yıllık	8,53	11,92	9,94	15,47	17,73	19,75
Yıllık Ort.	7,78	11,14	4,30	15,82	6,68	23,95
Aylık	1,64	0,69	2,98	1,37	5,21	-0,01

Kaynak: TÜİK

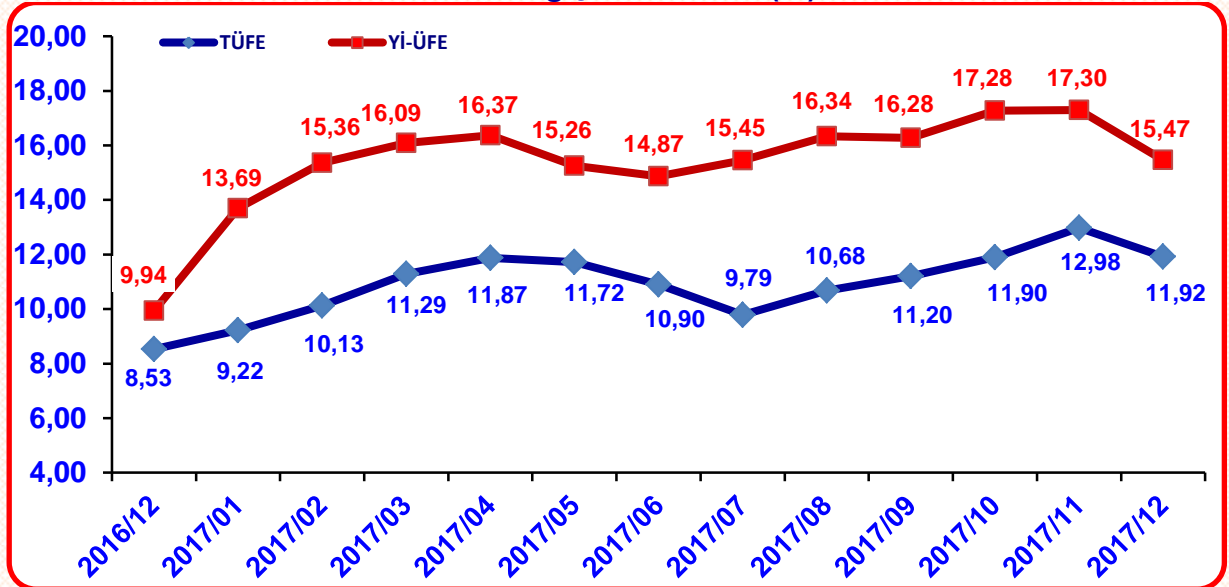
2017 yılı Aralık ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %11,92, Yİ-ÜFE'de %15,47 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %0,69 oranında ve Yİ-ÜFE'de %1,37 oranında artış yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %18,24 ile ulaştırma grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; gıda ve alkolsüz içecekler %13,79, çeşitli mal ve hizmetler %12,77, ev eşyası %12,74 ve sağlık %11,90 ile en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayrımda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %13,08 ve on iki aylık ortalamalara göre %11,89 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektörü %1,91 oranında, imalat sanayi sektörü %1,34 oranında, elektrik ve gaz sektörü %1,67 oranında ve su sektörü %0,27 oranında artmıştır. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %16,64 olmuştur.

Yıllık Değişim Oranları (%)

SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

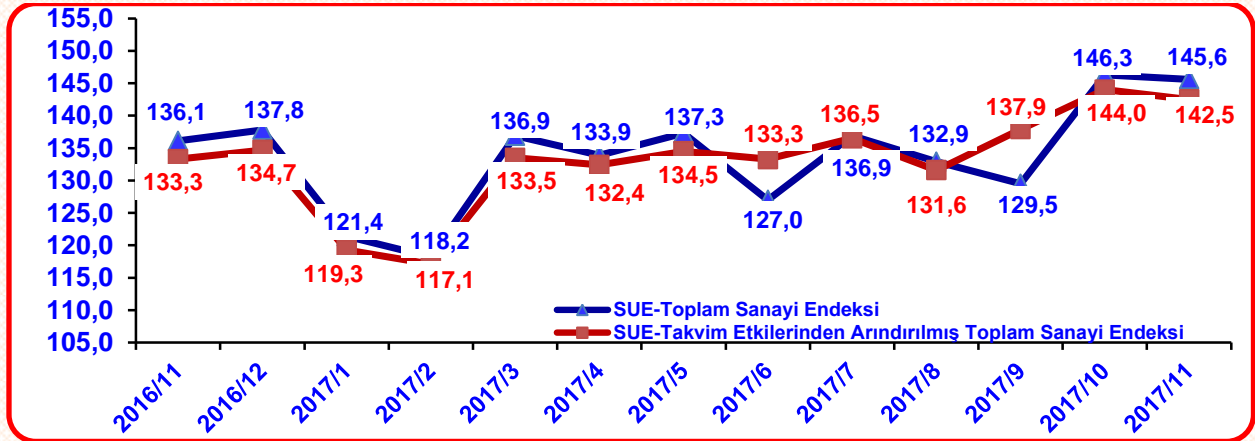
KASIM 2017 (2010=100)	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Aylık)
Toplam Sanayi	145,6	6,9	142,5	7,0	137,3	0,3
Madencilik ve Taşocakçılığı	119,9	5,8	118,6	5,9	112,8	3,2
İmalat Sanayi	148,6	7,1	145,1	7,1	138,3	0,0
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım	138,6	6,7	137,5	6,7	142,8	0,8

Kaynak: TÜİK

Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2017 yılı Kasım ayında %6,9 oranında, takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %7,0 oranında yükselmiştir. Takvim etkisinden arındırılmış sanayinin alt sektörlerine baktığımızda, 2017 yılı Kasım ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, madencilik ve taşocakçılığı sektörü %5,9 oranında, imalat sanayi sektörü %7,1 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %6,7 oranında artmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2017 yılı Kasım ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en fazla azalış; %1,4

ile dayanıklı tüketim malında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla azalış ise, %17,3 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %15 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, %6,3 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı imalatı ve %2,8 ile mobilya imalatı izlemiştir. En fazla artış; %8,8 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatında gerçekleşmiştir. Bu artışı, %5,6 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı, %4,8 ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı ve %3,8 ile içeceklerin imalatı izlemiştir.

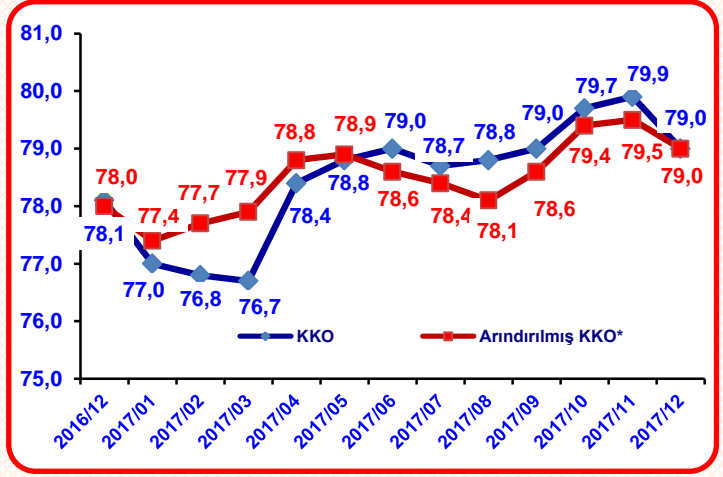

KAPASİTE KULLANIM ORANI VE İŞGÜCÜ

2017 yılı Aralık ayında Kapasite Kullanımı bir önceki aya göre 0,9 puan azalarak %79 ile yılı kapatmıştır.

Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı %89,7, motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı %86,7, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %85,1

ve ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) %83,5 ile 2017 yılı Aralık ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

Kaynak: TÜİK

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

Ekim 2016-2017	Toplam	
	2016	2017
15 yaş ve daha yukarı yaşta kişiler		
Nüfus (Bin kişi)	58.990	60.148
İşgücü (Bin kişi)	30.914	31.932
İstihdam (Bin kişi)	27.267	28.645
Tarım	5.305	5.534
Tarım dışı	21.962	23.110
İşsiz (Bin kişi)	3.647	3.287
İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	28.076	28.217
İşgücüne katılma oranı (%)	52,4	53,1
İstihdam oranı (%)	46,2	47,6
İşsizlik oranı (%)	11,8	10,3
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	14,1	12,3
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	57,4	58,3
İstihdam oranı (%)	50,5	52,2
İşsizlik oranı (%)	12,0	10,5
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	14,1	12,3
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	21,2	19,3
Ne Eğitimde ne istihdamda olanların oranı*	24,3	24,1

Kaynak: TÜİK *Çalışmayan, eğitim (örgün ve yaygın) görmeyen gençlerin, toplam genç nüfus içindeki oranıdır.

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaşta kişilerde 2017 yılı Ekim ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre 1,5 puan azalışla %10,3 oranında gerçekleşirken, istihdam edilen kişi sayısı 1 milyon 378 bin kişi artmıştır. İşsizlik oranı; erkeklerde %8,5 kadınlarda %14,0 oranında kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %12,3, işsiz sayısı 3 milyon 287 bin kişidir. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Yani her 4 gençten biri işsizdir.

2017 yılı Ekim ayında istihdam edilenlerin %19,3'ü tarım, %19,1'i sanayi, %7,6'sı inşaat ve %54'ü hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

Ekim 2017	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.192	2.981	2.107	10.437	19.716
Kadın	1.278	2.554	79	5.018	8.928
Toplam	5.470	5.534	2.186	15.455	28.645

Kaynak: TÜİK

ÖDEMELER
DENGESİ

(Milyon Dolar)	Kasım		12 Aylık Kümülatif 2017
	2016	2017	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-2.253	-4.200	-43.752
SERMAYE HESABI	0	-1	16
FİNANS HESABI	933	-3.388	-38.999
Doğrudan Yatırımlar (net)	-635	-306	-9.033
Portföy Yatırımlar (net)	2.666	1.333	-21.955
Diğer Yatırımlar (net)	-310	-501	-1.645
Rezerv Varlıklar (net)	-788	-3.914	-6.366
Net Hata ve Noksan	3.186	813	4.737

Kaynak: TCMB

Cari işlemler açığı 2017 yılı Kasım ayında 4,2 milyar Dolar ile piyasa beklentilerinin üzerinde gerçekleşmiştir. Petrol fiyatlarındaki artışın ve zayıf da olsa genişlemeye devam eden net altın ithalatının dış ticaret açığındaki yükselmeye sebep olmasıyla cari açık üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca yıllık bazda %113,5 artışla birincil gelir açığı da cari açığın yukarı yönlü seyrinde önemli rol oynamıştır. Cari açık, 12 aylık kümülatifte ise, 43,8 milyar Dolar ile son üç yılın en yüksek seviyesinde gerçekleşmiştir. 2017 yılı Kasım ayında turizm gelirlerinin bir önceki aya oranla ivme kaybetmesi, cari açık üzerindeki baskının azalmasına sebep olmuştur.

2017 yılı Kasım ayında Portföy yatırımlarında, ivme kaybetmesinin ardından, 1,3 milyar Dolar sermaye çıkışı yaşanmıştır.

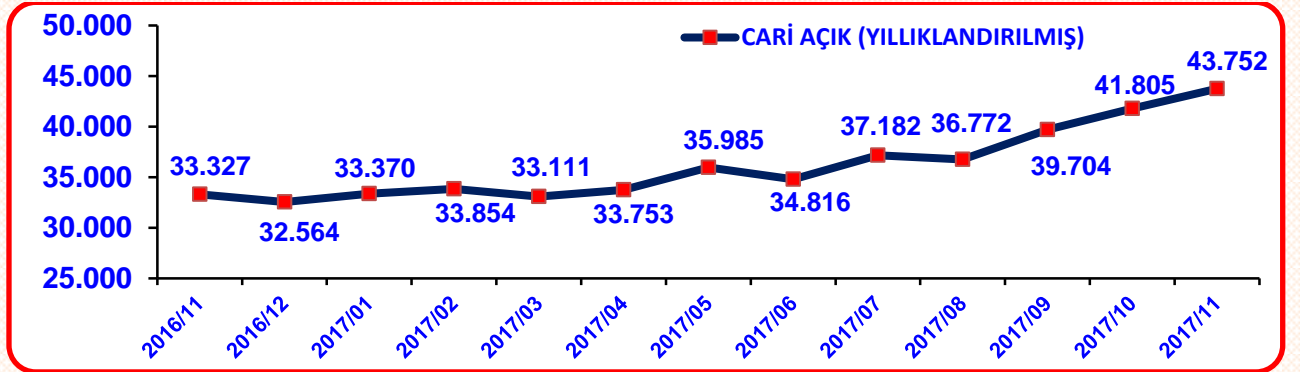
Doğrudan yatırımlar, 2017 yılı Kasım ayında geçen yılın aynı ayına göre, %51 oranında

azalarak 306 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu değer %78'i gayrimenkul yatırımlarından oluşmaktadır.

Diğer yatırımlarda ise, 2017 yılı Kasım ayında 501 milyon Dolarlık sermaye girişi kaydedilmiştir.

Rezerv varlıklar, 2017 yılı Kasım ayında 3,9 milyar Dolar azalış göstermiştir. Aynı dönemde net hata ve noksan kaleminde de 813 milyon Dolar ile sermaye girişi yaşanmıştır.

Küresel ölçekte ekonomik dalgalanmaların süregelmesi, petrol fiyatlarının yukarı yönlü seyri ve ithalatın artış eğiliminde olması dış ticaret açığı üzerindeki baskının devam edeceğini göstermektedir. Dolayısıyla, dış ticaret açığının cari açığın genişlemesinde önemli rol oynayacağı öngörülmektedir. Bu durum cari açıktaki yukarı yönlü seyrin devam edeceğinin sinyalini vermektedir.

**GÜVEN
ENDEKSLERİ**
**VE
BÜTÇE**

Aylar	Reel Kesim Güven Endeksi	Tüketici Güven Endeksi	Ekonomi Güven Endeksi
2016			
Aralık	97,6	63,4	89,2
2016 Yıllık	105,1	69,5	93,6
2017			
Ocak	97,0	66,9	85,7
Şubat	105,9	65,7	91,5
Mart	108,9	67,8	96,1
Nisan	111,2	71,3	99,5
Mayıs	109,2	72,8	100,5
Haziran	112,4	70,0	98,9
Temmuz	109,5	71,3	103,4
Ağustos	110,7	71,1	106,0
Eylül	111,6	68,7	102,8
Ekim	109,5	67,3	101,4
Kasım	106,3	65,2	97,9
Aralık	103,3	65,1	95,0
2017 Yıllık	108,0	68,6	98,2

Kaynak: TCMB, TÜİK *100'ün altı olumsuz algıyı göstermektedir.

Reel Kesim Güven Endeksi; 2017 yılı Aralık ayında, 3 puan azalarak 103,3 ile Şubat 2017'den beri en düşük seviyesine gerilemiştir. 2016 yılında 105,1 olan endeks, 3 puan artarak 2017 yılında 108 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tüketici Güven Endeksi, 2017 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %0,1 oranında azalarak 65,1 ile son 7 aydır devam eden aşağı yönlü seyrini sürdürmektedir. 2016 yılında 69,5 olan endeks, 2017 yılında %0,9 oranında azalarak 68,6 oranında kaydedilmiştir.

Ekonomi Güven Endeksi 2017 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %3 oranında azalarak 95 ile aşağı yönlü eğilimini sürdürürken, 2017 yılı Mart ayından bu yana en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir. Endeksteki bu düşüş tüketici, reel kesim, hizmetler ve inşaat sektörlerinden kaynaklanmıştır. Ayrıca 2016 yılında 93,6 olan endeks, 2017 yılında %4,6 oranında artarak 98,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

2016 yılı Ocak-Aralık döneminde 29,9 milyar TL, 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde 47,4 milyar TL açık vermiştir. Aynı dönemde bütçe gelirleri %13,8 oranında artarak 630,3 milyar TL, bütçe giderleri ise %16 oranında artarak 677,7 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde vergi gelirleri; bir önceki yılın aynı ayına göre %16,8 oranında artarak 536 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %16,3 oranında artarak 621 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı Ocak-Aralık döneminde 20,3 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 9,3 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir.

Milyon TL	OCAK-ARALIK		Değişim Oranı (%)
	2016	2017	
Bütçe Giderleri	584.071	677.722	16,0
Faiz Hariç Giderler	533.825	621.011	16,3
Faiz Giderleri	50.247	56.712	12,9
Bütçe Gelirleri	554.140	630.349	13,8
Vergi Gelirleri	459.002	536.048	16,8
Bütçe Dengesi	-29.932	-47.373	-58,3
Faiz Dışı Denge	20.315	9.339	-54,0

Kaynak: BUMKO

DIŞ TİCARET

Milyon ABD \$		İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara (Hammedde) Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalata Karşı Oranı (%)
Aylar	Yıl	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	
Ocak-Kasım	2016	129.749		180.208		121.573		-50.459		72,0
	2017	143.213	10,4	210.704	16,9	155.220	27,7	-67.491	33,8	68,0
Kasım	2016	12.787		16.935		11.600		-4.148		75,5
	2017	14.217	11,2	20.537	21,3	14.956	28,9	-6.320	52,4	69,2

Kaynak: TÜİK

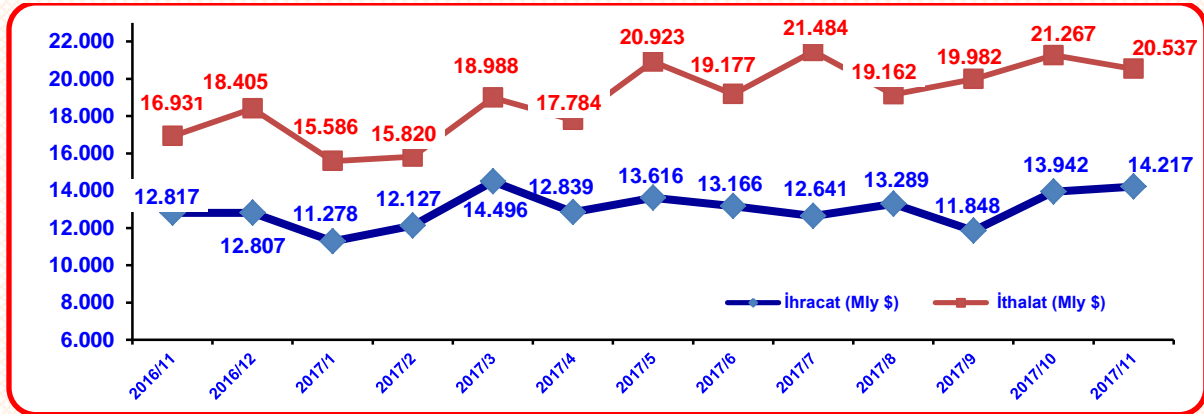
2017 yılı Kasım ayında ihracat, 2016 yılı Kasım ayına göre %11,2 oranında artarak 14,2 milyar Dolar, ithalat da %21,3 oranında artarak 20,5 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı 2017 yılı Kasım ayında %52,4 oranında artarak 6,3 milyar Dolar gerçekleşirken; 2017 yılı Ocak-Kasım döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre %33,8 oranında artarak 67,5 milyar Dolara yükselmiştir. 2017 yılı Ocak-Kasım döneminde ihracat, 2016 yılı aynı dönemine göre, %10,4 oranında artarak 143,2 milyar Dolar, ithalat da %16,9 oranında artarak 210,7 milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır.

2016 yılı Kasım ayında %46,7 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2017 yılı Kasım ayında %49,1 olmuş; AB'ye yapılan ihracat 6,9 milyar Dolar kaydedilmiştir.

2017 yılı Kasım ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (2.257 milyon \$) olurken; bu faslı "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.318 milyon \$); "demir ve çelik" (839 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar,

ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (801 milyon \$) ve "örme giyim eşyası ve aksesuarları" (758 milyon \$); izlemiştir. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (3.537 milyon \$); "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.332 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (2.083 milyon \$); "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.910 milyon) ve "demir ve çelik" (1.643 milyon \$) ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2017 yılı Kasım ayında İzmir'in ihracatı 2016 yılının aynı ayına göre, %35 oranında artarak 921 milyon Dolar, ithalatı da %30,3 oranında artarak 947 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılı Kasım ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2016 yılının aynı ayına göre, %28 oranında artarak 1,57 milyar Dolar, ithalatı da %31,2 oranında artarak 1,55 milyar Dolar olarak kaydedilmiştir.

**TEMEL
EKONOMİK
GÖSTERGE
LER
TABLOSU:
TÜRKİYE**

BÜYÜME	2012	2013	2014	2015	2016	2017/III
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon TL)	1.569.672	1.809.713	2.044.466	2.338.647	2.608.526	827.230
Büyüme Oranı (Zincirlenmiş Hacim End. göre) (%)	4,8	8,5	5,2	6,1	3,2	11,1
İmalat Sanayi (Zincirlenmiş Hacim End.) (%)	2,3	9,3	6,1	5,9	3,8	15,2
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2012	2013	2014	2015	2016	Eki.17
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	24.821	25.524	25.933	26.621	27.205	28.645
İstihdam Oranı (%)	45,4	45,9	45,5	46,0	46,3	47,6
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	2.518	2.747	2.853	3.057	3.330	3.287
İşsizlik Oranı (%)	9,2	9,7	9,9	10,3	10,9	10,3
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	11,5	12	12	12,4	13	12,3
ENFLASYON (%)	2012	2013	2014	2015	2016	Ara.17
Yİ-ÜFE (yıllık)	2,45	6,97	6,36	5,71	9,94	15,47
YD-ÜFE (yıllık)	-1,13	16,15	2,63	10,9	17,73	19,75
TÜFE (yıllık)	6,16	7,4	8,17	8,81	8,53	11,92
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Kas.17
İhracat	152.462	151.803	157.610	143.889	142.544	143.213
İthalat	236.545	251.661	242.177	207.234	198.617	210.704
Dış Ticaret Dengesi	-84.083	-99.859	-84.567	-63.395	-56.073	-67.941
Cari İşlemler Dengesi	-47.962	-63.621	-43.597	-32.118	-32.615	-39.393
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	62.405	94.438	64.468	98.935	98.099	177.899
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	3.972	4.589	3.884	4.508	5.115	7.478
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kurulan Şirket Sayıları	107.219	108.930	126.635	114.691	106.447	118.021
Kapanan Şirket Sayıları	47.978	37.273	39.051	32.762	31.928	32.706
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Eki.17
Şirket Sayısı (Adet)	4.249	3.767	4.682	5.582	5.583	4.599
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	13.628	12.896	12.828	17.550	12.854	8.290
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016	2017/III
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-171,2	-179,4	-183,2	-205,8	-211,9	-210,6
BORÇLANMA (Milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016	2017/III
Dış Borç Stoku	339,6	389,9	401,9	396,4	405,1	438,0
Kamu	104,0	115,9	117,7	113,1	119,8	129,4
Özel	228,5	268,7	281,8	281,9	284,5	307,9
KREDİLER (Milyar \$)	2013	2014	2015	2016	Kas.17	2017/III
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	198,1	212,5	215,2	217,1	236,5	231,7
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış	2012	2013	2014	2015	2016	Kas.17
Toplam Sanayi	2,4	3,5	3,5	2,9	1,8	6,9
İmalat Sanayi	2,3	4,4	3,1	3,3	1,4	7,1
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2012	2013	2014	2015	2016	Ara.17
Kapasite Kullanım Oranı	76,5	76,7	75,0	76,8	77,4	79,0
GÜVEN ENDEKSLERİ	2012	2013	2014	2015	2016	Ara.17
Reel Kesim Güven Endeksi	106,6	106,6	104,6	103,5	105,2	103,3
Tüketici Güven Endeksi	75,8	76	72,5	66,3	69,5	65,1
Ekonomi Güven Endeksi	104,1	103,9	99,0	96,6	93,9	95,0
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2012	2013	2014	2015	2016	Kas.17
Sanayi Ciro Endeksi (Arındırılmamış)	140,1	153,1	172,7	187,2	200,4	292,8
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	2012	2013	2014	2015	2016	Eki.17
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	239.497	240.154	251.963	261.783	274.408	23.544
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Ara.17
Bütçe Dengesi	-29.412	-18.543	-23.370	-23.525	-29.258	-47.373
PROTESTOLU SENET	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Kas.17
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	1.075	1.092	1.004	1.000	1.017	862
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	6.949	7.494	8.221	10.081	12.288	11.530
KARŞILIKSIZ ÇEK	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Ara.17
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)	943	748	674	776	778	435
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)	408	300	238	227	225	106
BORSA VE DÖVİZ	2013	2014	2015	2016	2017	Ara.17
BIST 100 Endeksi	77.315	76.306	79.901	77.587	100.439	115.333
Euro/\$	1,33	1,33	1,11	1,11	1,13	1,18

Kaynak: TÜİK, TCMB, RİSK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, BORSA İSTANBUL, TOBB, TEİAŞ-EPDK

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU: İZMİR

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
NÜFUS-GÖÇ										
Nüfus (Bin)	3.451	3.525	3.606	3.624	3.662	4.061	4.113	4.168	4.223	-
Nüfusun TR Nüfusundeki Payı (%)	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8	5,3	5,3	5,3	5,3	-
Nüfus Artış Hızı (‰)	15,0	18,9	20,6	4,1	10,1	13,8	12,7	13,4	13,1	-
TR Nüfus Artış Hızı (‰)	13,1	14,5	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	13,5	-
Net Göç Hızı (‰)	7,20	6,97	2,91	2,26	2,46	3,45	5,6	5,0	5,6	-
ISO 500 BÜYÜK İÇİNDEKİ ÜYE SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	48	52	56	55	58	59	59	61	59	-
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	1.171	1.170	1.303	1.410	1.424	1.514	1.504	1.483	1.566	-
Sanayi İstihdamının Payı (%)	31,5	28,0	30,4	30,7	31,6	31,8	31,7	32,0	47,6	-
Kadın İstihdamı (Bin Kişi)	314	346	397	422	432	490	466	470	513	-
Kadın İstihdamının Oranı (%)	26,8	29,6	30,5	29,9	30,3	32,4	31,0	28,3	30,7	-
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	156	227	231	243	247	276	243	262	254	-
İşsizlik Oranı (%)	11,8	16,2	15,1	14,7	14,8	15,4	13,9	15,0	14,0	-
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12,4	17,2	16,4	16,2	15,9	17,0	15,0	16,1	15,2	-
ENFLASYON (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TÜFE (yıllık)	5,84	8,91	7,25	10,15	6,03	7,94	8,54	9,83	8,93	13,1
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/11
İhracat	7.823	6.119	6.682	8.072	8.659	9.484	9.624	8.308	8.370	8.404
İthalat	8.313	6.268	8.419	10.621	10.577	10.367	9.950	8.846	8.809	8.911
Dış Ticaret Dengesi	-490	-149	-1.737	-2.550	-1.918	-883	-326	-538	-439	-507
İhracatçı Firma Sayısı (Adet)	3.917	3.694	3.920	4.107	4.269	4.438	4.226	4.529	4.600	4.622
İhracatın TR İhracatındaki Payı (%)	5,9	6,0	5,9	6,0	5,7	6,1	6,1	5,8	5,9	5,9
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/III
Kapasite Kullanım Oranı	57	51	62,25	70	63	60	55	64	63	66
PROTESTOLU SENETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/11
Protesto Edilen Senet Sayısı (Adet)	74.760	77.761	55.098	31.131	38.952	43.347	43.406	44.232	47.497	41.971
Protesto Edilen Senetlerin TR İçindeki Payı (%)	4,7	4,9	4,5	3,4	3,6	4,0	4,3	4,4	4,7	4,9
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	391	459	319	245	367	463	510	571	775	678
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Belge Adedi	136	105	167	188	209	215	186	208	230	431
Yatırım (Milyon TL)	1.011	651	1.890	2.443	9.042	1.655	4.016	3.145	1.810	7.569
Teşvikli Sabit Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	4,04	2,39	3,01	4,55	15,66	1,76	6,5	3,1	1,9	4,3
Bölgesel Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	-	4,0	1,9	3,2	2,8	2,2	5,2	4,9	1,9	10,0
ENERJİ TÜKETİMİ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/11
Doğalgaz Tük. (Milyon stdm ³)	2.342	1.957	2.342	2.736	2.704	2.739	2.327	3.214	4.299	4.140
MALİ / FINANS	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bütçe Gelir/Gider	4,17	3,59	3,99	4,05	4,34	4,36	4,20	4,28	4,2	4,5
Vergi Gelirlerinin TR İçindeki Payı (%)	10,54	10,20	10,77	10,86	11,77	11,14	10,54	11,1	11,4	11,8
Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)*	74,6	72,4	87,9	102,5	110,2	123,9	122,2	120,6	111,5	121,4
Toplam Mevduatların TR İçindeki Oranı (%)*	6,2	6,2	5,9	5,8	5,7	5,5	5,2	5,6	5,7	5,7
Toplam Kredilerin TR İçindeki Oranı (%)*	6,4	6,0	5,9	6,1	5,9	6,0	5,2	5,2	4,9	5,2
KAMU YATIRIM TAHSİS PAYI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	2,12	1,80	1,35	1,67	1,59	2,29	2,62	2,63	2,30	-
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kurulan Şirket Sayısı	3.094	2.710	3.253	3.277	2.112	2.928	3.414	4.027	3.962	4.627
Kurulan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	6,4	6,3	6,5	6,1	5,7	6,0	5,9	6,0	6,2	6,3
Kapanan Şirket Sayısı	805	803	860	943	1.094	1.095	991	740	644	832
Kapanan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	7,7	7,7	7,5	7,2	7,7	7,0	7,1	6,1	5,8	6,2
YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/10
Yabancı Sermayeli Firma Sayısı	1.256	1.391	1.540	1.682	1.800	1.944	2.100	2.239	2.422	2.535
Yabancı Serm. Firmaların TR İçindeki Payı (%)	6,0	5,9	6,0	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6	4,4
MARKA-PATENT SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/11
Marka Tescil Sayısı (Adet)**	1.983	2.302	1.931	2.146	3.234	4.096	4.366	4.323	5.928	6.244
Marka Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	5,6	5,6	6,0	6,0	6,2	6,0	6,0	6,2	7,1	6,6
Patent Tescil Sayısı (Adet)**	25	21	34	31	42	59	55	86	96	253
Patent Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	7,4	4,6	5,3	3,7	4,1	4,7	4,2	5,0	5,4	4,4
TURİZM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/11
Yabancı Turist Sayısı (Bin Kişi)	1.034	1.057	1.156	1.370	1.368	1.407	1.294	1.201	672	740
Yabancı Turist Sayısının TR İçindeki Payı (%)	3,9	3,9	4,1	4,4	4,4	4,2	3,6	3,3	2,5	2,4
TARIMSAL ÜRETİM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bitkisel Üretim Değeri (Milyon TL)	2.769	2.675	3.375	3.648	4.100	3.652	5.024	5.940	-	-
Bitkisel Üretim TR İçindeki Payı (%)	1,2	3,9	4,2	4,1	4,7	3,9	5,1	5,0	-	-
İŞ KAZALARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İş Kazasında Ölenenin TR İçindeki Payı (%)	6,0	4,6	5,4	7,5	5,6	6,0	2,6	5,1	3,7	4,7
MOTORLU KARA TAŞITLARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/11
Motorlu Kara Taşıtlarının TR İçindeki Payı (%)	4,9	6,5	6,4	6,3	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0	6,0

*Çeyreklik açıklanmakta olup, III. çeyrek verileridir. **Aylık bazda olanlar tescil değil, başvuru verileridir.

Kaynak: T ÜİK, TCMB, RISK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, TOBB, TPMK, T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, ISO

ÜLKE İNCELEMELERİ XXV: FAS KRALLIĞI

Ekonomik Yapı

Orta gelir düzeyli ülkeler arasında sınıflandırılan ve Dünya Bankası verilerine göre 58. büyük ekonomi konumunda yer alan Fas; tarım, hayvancılık, imalat ve turizm sektörleriyle ön plana çıkmaktadır. Tarım ve imalat sektörleri GSYİH içinde yaklaşık eşit paylara sahipken, hizmetler sektörü üçte ikilik payla birinci sırada yer almaktadır. Ayrıca, Fas'ın dünyanın en büyük fosfat yataklarına sahip olması madencilik de önem kazanmasını sağlamıştır.

Geçmişte, içe kapanık ve düşük gelirlili bir ülke görünümünde olan Fas'ta, 1980'li yıllardan itibaren ekonomik liberalleşme, dış açılma ve reform uygulamaları başlatılmıştır. Dünya Bankası ve IMF ile işbirliği içinde hayata geçirilen söz konusu uygulamalar kapsamında, yoksulluğun azaltılması, dış ticaret rejiminin serbestleştirilmesi, yatırım ve özelleştirme kanununun yenilenmesi ve finans sisteminin yaygınlaştırılması öncelikli hedefler olarak ele alınmıştır. Başarıyla uygulanan reformlar sonucunda Fas'ın dünyadaki tanınırlığı artarken, tarıma bağlı ekonomik yapı; imalat, turizm ve hizmetler sektöründe temellenmeye başlamıştır.

Tarım sektöründe baklagiller, tahıl, zeytin ve narenciye üretimi başı çekmektedir. Kurutulmuş gıda ürünleri, şarap ve zeytin, ihracata önemli ölçüde katkı sunan tarım ürünlerindedir. Bununla birlikte, hayvancılık açısından balıkçılık önemli bir gelir kaynağıdır.

Sanayi sektöründe ise gıda ve tekstil sektörleri başı çekmektedir. Çoğunlukla fosfatın işlenmesine dayanan kimya sektörü ve iç talebin yüzde 80'ini karşılayabilecek nitelikteki ilaç sektörü de imalat deseniindeki önemli kalemlerdedir. Ayrıca; madencilik, inşaat ve elektronik sanayi, ekonomiye önemli katkılar sunmaktadırlar.

Diğer taraftan, ekonomik atılım süreciyle birlikte ekonomik faaliyetler başkent Rabat ve en büyük şehir olan Kasablanka etrafında yoğunlaşmıştır. Yeni iş imkanlarının oluşması, kırsal bölgelerden kente göç oranını büyük ölçüde artırmıştır. Hükümet, son yıllarda, nüfus dağılım dengesini koruyabilmek için, kırsal bölgelerdeki iş imkanlarını geliştirmek amacıyla yatırım teşvik uygulamalarına ağırlık vermiştir. Ancak, kentsel bölgelere göç istenildiği ölçüde azaltılamamıştır.

Turizmden elde edilen gelirler, ülkeye yabancı para girişini büyük ölçüde artırmıştır ve günümüzde hala en önemli döviz girdi kaynağı konumundadır. Yurt dışında çalışan Fas'lı işçiler ve fosfat ihracatından elde edilen gelirler de diğer dikkat çeken döviz girdi kaynaklarıdır.

Ülkenin geçmişten taşıdığı ekonomik ve demografik yapısı, durgunluk dönemlerinde gelir dağılımı adaletsizliğinin, işsizliğin ve yoksulluğun hızla artmasına sebep olmaktadır.

Bu açıdan, günümüzde Hükümetin sürdürülebilir büyüme ve kalkınma sağlamak amacıyla uyguladığı ekonomi politikalarında, söz konusu sorunlarla mücadelede öncelik tanınmaktadır. İstikrarla uygulanan politikalarla, global krizin etkilerinin derinden hissedildiği 2011-2015 yılları arasında GSYİH yıllık ortalama yüzde 5'e yakın bir büyüme sergilemiştir.

Yatırım teşviklerinin birçok farklı sektörü kapsadığı Fas'ta serbest bölgeler teşvik edilen öncelikli yerlerdir. Arsa edinmeden altyapı geliştirmeye, istihdam sağlamadan makine ve ekipman edinmeye kadar pek çok farklı alanda vergi muafiyeti ve indirimleri uygulanabilmektedir. Yatırım ve bu alanda sağlanan desteklerden Fas Yatırım Geliştirme Ajansı sorumludur. (<http://www.invest.gov.ma>)

Türkiye – Fas İlişkileri

Fas'ın 1956 yılında bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte, iki ülke arasında ortaklık tesisine dayanan diplomatik ilişkiler başlamıştır. Ortak tarih ve kültürel öğeler referans gösterilerek, iki ülke arasındaki ilişkilerde her alanda geliştirici bir politika izlenmiştir.

Türkiye ve Fas arasında ekonomik ilişkileri güçlendirmek amacıyla çalışmalarını 2004 yılında tamamlanan serbest ticaret anlaşması, 2006 yılı itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Karşılıklı ticarete pek çok engelin kaldırıldığı ve muafiyetin sağlandığı söz konusu anlaşma hakkında ayrıntılı bilgilere T.C. Ekonomi Bakanlığı internet sitesinden ulaşılabilir. Güncel veriler itibarıyla Türkiye, Fas karşısında net ihracatçı konumundadır.

İki ülke arasındaki temel ihracat ürünleri "demir-çelik, tekstil elyafı ve mamulleri, kara ulaşım araçları"; temel ithalat ürünleri ise "kara ulaşım araçları, altın, altın kaplama, gümüş ve adi metal, altın kaplama döküntü, organik olmayan kimyasallar" şeklindedir.

İş yapma kolaylığı endeksinde 69./190 sırada yer alan Fas'ta sanayi, yenilebilir enerji, turizm, tarım, lojistik, perakende, balıkçılık, gıda sanayi, tekstil sanayi, otomotiv yan sanayi, turizm ve inşaat sektörleri yatırım açısından pek çok avantaj barındırmaktadır.

ÜLKE İNCELEMELERİ XXV: FAS KRALLIĞI

FAS ÜLKE PROFİLİ (2016)

Nüfus (Milyon Kişi)	35,3
Nüfus Artış Hızı (%)	1,4
GSYİH (Milyar Dolar)	104
GSYİH (%)	1,2
Kişi Başı GSİYH (Dolar)	2.833
Enflasyon Oranı (%)	1,8
İşsizlik Oranı (%)	9,4
İhracat (Milyar Dolar)	22,8
İhracatta İlk 5 Ülke	İspanya, Fransa, İtalya, ABD, Hindistan
Temel İhracat Ürünleri	Elektrikli makineler, Motorlu araçlar, Giyim eşyaları, Balık ürünleri
İthalat (Milyar Dolar)	41,7
İthalatta İlk 5 Ülke	İspanya, Fransa, Çin, ABD, Almanya
Temel İthalat Ürünleri	Rafine petrol, Motorlu araçlar, Tahıl ürünleri, Elektrikli makineler
Cari Denge (% GSYİH)	-4,4
İmalat Sanayi (% GSYİH)	18,0
Tarım (%GSYİH)	13,6
Hizmetler (%GSYİH)	56,8
Sanayi (% GSYİH)	29,5

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

FAS KÜRESEL DIŞ TİCARET PROFİLİ (2016)

İHRACAT ÜRÜNLERİ	(Milyar \$)	İTHALAT ÜRÜNLERİ	(Milyar \$)
Elektrikli makine ve ekipmanları	3,7	Mineral yakıt ve yağlar	5,5
Motorlu araçlar	3,1	Makine ve ekipmanları	4,6
Giyim eşyaları ve kıyafet	2,3	Motorlu araçlar	4,5
Kimyasal gübre ve azot	2,2	Elektrikli makine ve ekipmanları	4,2
Balık ve kabuklu deniz hayvanları	1,2	Tahıl	1,8
İnorganik kimyasallar	1,1	Plastik ve plastik ürünleri	1,6
Çimento, kireç ve alçı	0,9	Demir ve çelik	1,3
Yenilebilir bitkiler	0,9	Demir ve çelik ürünleri	1,1
Örme ve kroşe giyim eşyaları	0,8	Hava ve uzay ürünleri	0,7
Yenilebilir meyveler	0,7	Sentetik yün	0,6

Kaynak: Trademap (İlk 10 ürünü yansıtmaktadır.)

TÜRKİYE – FAS TİCARET PROFİLİ (2016, Milyon \$)

Fasıl adı	Türkiye'nin Fas'a İhracatı	Fasıl adı	Türkiye'nin Fas'dan İthalatı
Motorlu kara taşıtları ve motorları	237	Motorlu kara taşıtları ve motorları	384
Tekstil iplikçiliği ve dokumacılığı	157	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	144
Demir-çelik ana sanayi	151	Ana kimyasal maddeler	121
Başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	105	Et, balık, sebze, meyve, katı ve sıvı yağlar	93
Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri	66	Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı	67

Kaynak: TÜİK